

Quæ porro Paulini historiae prorsus non respondere videntur viro docto, rerum temporumque circumstantiæ carmine de quo hic agitur descriptæ, Prosperi personæ congruentius forsân aptarentur: quippe quem sub exitum quartæ sæculi et consequentis initium Christianæ pietatis studia magis afficere primum potuerunt, suam ut conjugem (si tamen conjugatus ixit aliquando) ad paræ ausus tam suavium consiliorum incitamentis stimularit. Ad id etiam facit Bedæ in fine libri de Arte metrica testificatio, qui carum istud Tironi Prospero diserte ascribit. « Metrum Anacreonticum, inquit, quo usus est Prosper Tiro in principio exhortationis ad conjugem, ita dicens: Age jam precor, etc.»

Sed (si præfato critico doctissimo creditur) nec omnino carent Prosperianis lineamentis hæc carmina; et castissimis Prosperi sensibus plena sunt, ejusque veros affectus sincere reddunt, et locutiones non raro easdem exhibent. Nec tamen ille, quantumvis aveat quæcumque potest cum aliquo fundamento Prospero vindicare Opera, quid certi de tali carmine audeat statuere, post quasi cohibitum repressumque circa illud aliorum iudicium, animique etiamnum pendere se fatetur: nam etsi hinc paulo comptius et elegantius agnoscatur quam reliqua poetice scripta Prosperi, inde retinet ætatis circumstantia qua elucubrari debuit. Cum enim conversionis initio digestum esse pateat, et minus tunc erat cælestibus assuefactus atque distentus Aquitanus noster, ita magis juvenilis ejus animus arti et concinnitati studens hanc elegantiam affectare potuit, quam maturior sanctorumque factus postea respuerit vel neglexerit. Quibus perpensis, dum meliora ab aliis otiosius rem totam librantibus opperitur, iudicio suspensus manet et indeterminatus. Post hanc eruditorum fluctuationem, quid securius nobis et ab omni temeritatis nota magis alienum erit, quam si hoc opus nec inter veros, nec inter spurios suppositosque Prosperi fetus, sed inter dubios exhibeamus.

POEMA CONJUGIS AD UXOREM.

Uxorem hortatur ut totam se Deo dedicet.

773 Age jam precor mearum Comes irremota rerum, Trepidam brevemque vitam Domino Deo dicemus. 5 Celeri vides rotatu Rapidus dies meare, Fragilisque membra mundi Minui, perire, labi. Fugit omne quod tenemus; 10 Neque luxa habent recursum: Cupidas vagasque mentes Specie trahunt inani. Ubi nunc imago rerum? Ubi sunt opes potentum 15 Quibus occupare captas Animas fuit voluntas? Qui centum quondam terram vertebat atratis, 775. Æstuat ut geminos possit habere boves. Vectus magnificas carpentis sæpe per urbes, 20 Rus vacuum fessis æger adit pedibus. Ille decem celsis sulcans maria ante carinis, Nunc lembum exiguum scandit, et ipse regit. Non idem status est agris, non urbibus ullis. Omniaque in finem præcipitata ruunt. 25 Ferro, peste, fame, vinclis, algore, calore,	A Mille modis miseros mors rapit una homines. Undique bella fremunt, omnes furor excitat, armis Incumbunt reges regibus innumeris. Impia confuso sævit discordia mundo, 30 Pax abiit terris, ultima quæque vides. Et si concluso superessent tempora sæclo, Aut posset longos mundus habere dies; Nos tamen occasum nostrum observare de- ceret, Et finem vitæ quemque videre suæ. 35 Nam mihi quid prodest, quod longo flumina cursu Semper inexhaustis prona feruntur aquis? Multa quod annosæ vicerunt sæcula silvæ, Quodque suis durant florea rura locis? B Ista manent, nostri sed non mansere parentes: 40 Exigui vitam temporis liospes ago. Non ergo sumus hic ne quidquam in sæcula nati, Quæ pereunt nobis, et quibus occidimus: Sed vitam æternam vita ut mereamur in ista, Et subeat requies longa labore brevi. 45 Et tamen iste labor sit forte rebellibus asper, Ae rigidas leges effera corda putent:

Vers. 1. Metrum Anacreontium, quali scanduntur sexdecim primi versus sequentes, quod et colobon, id est, mutilum, dicitur, recipit anapestum, duos iam- bus, et unam syllabam, ut

Age jam precor mearum.

Quamquam docuit Georgius Fabricius, de Re poetica lib. 1, quod metrum Anacreontium seu hepta- syllabum habet loca tria et syllabam unam, pedes habet usitatos duos, iambum et spondeum; loco primo ponitur iambus vel spondeus, et hujus resolutione interdum anapestus, reliquis solus iam- bus, ut

Sat est quiete duci,
Fessum fovere corpus

11. Mss. septem, cupidæque vana mentes.

15. Editor Operum S. Paulini scripsit volu-

ptas, ut in ms. Joliensi. Editi nostri cum mss. aliis, voluntas.

19. Ms. Cambronensis, magnificis.

21. Sic mss. tres. Alii codices, maria alta.

27. Ita mss. quatuor. Edit. Ven., hominis furor hæsitat armis. Ms. Lugdun. et edit. recentiores, hominis furor excitat. Ms. Colb. unus, excitat arma.

32. Mss. quinque, Aut posset. Ms. Theodor., Et posset. Alii, ut posset.

37. Ms. Colb. unus, Multaque jugosæ.

40. Ms. Jol., Exiguam vitam. Ms. Colb., Exigui vitam corporis.

41. Ms. Joliensis, hæc.

44. Sic mss. quinque. At editi, ut subeat. Edit. Ven. in primo versu omittit ut: vita mereamur in ista.

45. Mss. cod. Jol., Colb. unus, et Viet. duo, sit; et versu seq., putant.

- Non tamen hæc gravis est mansueto sarcina A 80
 dorso,
 Nec lædit blandum mitia colla jugum.
 Tota mente Deus, tota vi cordis amari
 50 Præcipitur : vigeat cura secunda hominis.
 Quod sibi quis nolit fieri, non inferat ulli,
 Vindictam læsus nesciat exigere.
 Contentus modicis, vitet sublimis haberi;
 Sperni non timeat, spernere non libeat.
 55 Parcus, vera loquens, et mente et corpore
 castus,
 Insontem vitam pacis amator agat.
 De proprio cunctis, quos cernit egere, beni-
 gnus,
 Non sua non cupiat, quæ sua sunt tribuat.
 Quid, rogo, mandatis durum censetur in istis? B
 60 Aut quid erit quod non possit obire fides?
 Qui credunt sacros verum cecinisse prophetas,
 777 Et qui non dubitant verba manere Dei,
 Qui Christum passum pœnas crucis, ultima mor-
 tis ;
 In toto excelsi Patris honore vident,
 65 Quique ipsum multa cum majestate tremendum
 Expectant pingui lampade pervigiles,
 His sordent terrena, patent cœlestia, nec se
 Captivos servos temporis hujus agunt.
 Non illos fallax cepit sapientia mundi,
 70 Nec curas steriles inseruere polis.
 Imperia et fasces, indocti munera vulgi,
 Quasque orbis scelerum semina fecit opes,
 Calcarunt, sancta cœlum ambitione petentes, C
 Suffragiis Christi, et plausibus angelicis.
 75 Nec labor hos durus vincit, nec blanda voluptas.
 Quærere nil cupiunt, perdere nil metuunt.
 Omnia non Christi qui Christi est odit, in illo
 Se statuens, in se qui gerere optat eum.
 Ille Deus rerum, cœli terræque creator,

- Me propter sacra Virgine natus homo est.
 Flagris dorsa, alapis maxillas, ora salivis,
 Præbuit, et figi se cruce non renuit.
 Non ut tanta Deo quidquam patientia ferret,
 Cujus nec crescunt, nec minuuntur opes :
 85 Sed quod erat vitiatum in me, ut superaret in illo,
 Factus sum Christi corporis, ille mei.
 Me gessit moriens, me victa morte resurgens,
 Et secum ad Patrem me super astra tulit.
 Quidnam igitur tanta pro spe tolerare recusem?
 90 Aut quid erit quod me separet a Domino?
 Ignem adhibe, timare manu mea viscera, tortor :
 Effugient pœnas membra soluta tuas.
 Carcere si cæco claudar, nectarque catenis,
 Liber in excessu mentis adhibo Deum.
 95 Si mucronæ paret cervicem abscindere lictor,
 Impavidum inveniet : mors cita, pœna brevis.
 Non metuo exsilium, mundus domus omnibus
 una est.
 Sperno famem, Domini sit mihi sermo cibus.
 Nec tamen ista mihi de me fiducia surgit,
 100 Tu das, Christe, loqui, tuque pati tribuis.
 In nobis nihil audemus, sed fidimus in te,
 Quos pugnare jubes, et superare facis.
 Spes igitur mea sola Deus : quem credere vita est,
 779 Qui patriæ civem me dedit alterius.
 105 Sorte patrum occiduum jussus transcurrere
 mundum,
 Sub Christi sacris advena miles eo :
 Nec dubius me jure brevi terrena tenere,
 Sic utar propriis, ceu mea non mea sint.
 Non mirabor opes, nullos sectabor honores,
 110 Pauperiem, Christo divite, non metuum.
 Qua stetero adversis, hac utar mente secundis :
 Nec mala me vincent, nec bona me capient.
 Semper agam grates Christo, dabo semper ho-
 norem :

47. Mss. quinque, *Non autem gravis est*. Vulgata lectio concluditur.

50. M. s. quinque, *vigeat cura secundi hominis*. Quo putamus doceri ut quærat *primum regnum Dei*. Quod Christus præcepit Matth. vi, 33. Editi, *secunda*.

51. Mss. tres, *non soleat*.

57. Mss. sex et editio Paulini, *Det proprium cunctis*. Editio Ven., *Et proprio pascat loculo quos norit egentes*.

60. Ms. Camb., *adire*. Mss. alii quinque, *habere*.

63. Edit. Ven., *Quique Redemptorem passum crucis ultima morte*.

64. Mss. quatuor, *In toto celsi Patris*.

68. Ms. Jol. et ms. Corb. a secunda manu, *servi temporis*.

74. *Suffragium* secunda correpta etiam alibi occurrit. In Epigrammatis sacris urbis Romæ apud Gruterum pag. 1166, num. 2, in epitaphio Bonifacii papæ :

Ista sanctorum sunt pia suffragia.

Paulinus quoque carm. 32, v. 616 :

Infantes castis vincite suffragiis.

Immo et inter profanos Ovidius :

Quid nisi suffragium nimbos vitantibus essem ?

Ibid. Ms. Joliensis, omissio *et, plausibusque angelicis*.

75. Mss. Jol. et Germ., *vicit durus*. Ms. Colb., *superat*.

78. Ms. Cambron., *Æstuat in sese*, etc. Id est, odit omnia, *adhuc autem et animam suam*, juxta Luc. xiv, 26. Alii omnes, *in illo se statuens, in sese qui gerere optat eum*.

79. Sic cum mss. sex et edit. Ven. editor Paulini. Alii, *Ille Deus cœli, rerum terræque creator*.

85. Ms. Camb. cum Paulino, *vitiatum in me*. Alii, *victum in me* præter ms. Theod., ubi habetur *victum de me*. Vulgata lectio deficit numero syllabarum.

89. Editio Veneta sola, *vivens Prosper tolerare recusem*. Forte ex ingenio scribæ aut editoris cujuspiam, qui hoc opus. Prosperi esse certo sibi in animum induxerat.

98. Sic edit. Paul. ex mss. Germ. Jol. et 1 Vict. Alii codices, *sit mihi*.

100. Mss. tres, *tribues*.

107. Ms. Reg., *Nec dubito*. Deinde ms. Colb., *Sic utor*.

112. Ms. Regius, *Nec bona me vincent, nec mala me capient*. Non tam bene, ut videtur.

113. Ita mss. Reg., Colb., Germ. et Vict. unus. Alii codices, *honores*.

Laus Domini semper vivet in ore meo. A Custos esto tui custodis, mutua redde,
 115 Tu modo, fida comes, mecum isti accingere 120 Erige labentem, surge levantis ope.
 pugnae,
 Ut caro non eadem tantum, sed mens quoque
 Quam Deus infirmo præbuit auxilium.
 nobis
 Sollicita elatum cohibe, solare dolentem :
 Una sit, atque duos spiritus unus alat.
 Exemplum vitæ simus uterque piæ.

114. Ita legitur in edit. Paulini et mss. Colb. Theodor. et Camb. In reliquis, *vigeat semper.*

117. Mss. Theodor. et Vict. unus, *sollite.*

120. Ms. Theodor. et Vict., *labentem.*

121. Editio Ven., *ut caro non eadem, sed tantum mens quoque nobis.*

ADMONITIO IN CARMEN DE PROVIDENTIA DIVINA.

Ut carmen de Providentia divina genuinis Operibus sancti Prosperi Aquitani sine scrupulo non accenseatur, nec tamen statim inter supposita numeretur, suadent diversa eruditorum de eo judicia. Etsi enim primo sub sancti Prosperi Aquitani nomine prodierit in editione Lugdunensi anno 1539, diu est tamen cum ab aliis Operum sancti Prosperi editoribus cum hac cautione editum est, ut sedulo observaretur Prosperi non videri carmen hoc, sed cuiuspiam haud integre gratiam Christi explicantis. Id enim notatum legitimus in editionibus antiquis, Lovaniensi anno 1565, studio Joannis Sotelli collegii minoris theologorum Lovaniensium alumni procurata; tum in Duacensi anno 1576, curis Joannis Olivarii perfecta, quam Coloniensis anni 1630 et aliæ subsequentes de verbo ad verbum sunt imitatae. In illa autem Duacensi editione doctissimus editor, in epistola ad lectorem, cum catalogum contextit Operum a se emendatorum et in lucem emittendorum, ac de singulis iudicium suum paucis profert, de hoc quem in manibus habemus sic pronuntiat: « Carmen (inquit) de Providentia Dei a D. Prosperi Operibus remouendum duximus, quia Pelagianæ doctrinæ est, cui Prosper infestissimus fuit. Docet enim optimum quemque non plus gratiæ accipere quam pessimum; sanctos patres ex lege naturæ bonos fuisse; a voluntate nostra præveniri auxilium Dei, et alia multa errore Pelagii consona, quæ divo Prospero nunquam placuerunt. Nec novum est (subdit ille) magnorum virorum scriptis opera quædam hæreticorum inscribi: cum inter libros Hieronymo ascriptos reperiantur et epistolam Pelagii ad Demetriadem, et Commentarios breves in omnes Epistolas Pauli, excepta ea quæ est ad Hebræos; similiter epistolam Cælestii ad parentem de scientia divinæ legis; item epistolam de duobus filiis frugi et luxurioso, non illam quæ est ad Damasum, sed quæ incipit, Omnium quidem de Scripturis, etc., et alia multa, quæ non sunt hoc loco recensenda. Ad quem modum etiam inter Augustini Opera irrepsit liber Quæstionum veteris et novi Testamenti, qui inter cætera asserit Melchisedech esse Spiritum sanctum, sacerdotemque summum: quam ob rem merito est a divo Hieronymo in epistola ad Evagrium rejectus. Eodem errore (pergit ille) inscribitur liber Gennadii de Ecclesiasticis Dogmatibus Augustino; cui, quoniam non satis catholicus est, studiosus quispiam ex epistola prima Cælestini et concilio Arausicano secundo aliquot capitula subiecit, nempe 22, 29 et sequentia. Quæ licet ejusdem libri esse videantur, tamen in nonnullis exemplaribus tam impressis quam scriptis ommissa inveniuntur, sicque capiti vigesimo primo libri ejusdem ex professo repugnant, ut aliquantulum consideranti satis statim eluceat, non nisi ad ejus redargutionem esse annexa. Quo consilio (concludit ille) et carmen de Providentia adjunctum videtur carmini de Ingratis, ne cum esset perniciosum, suo careret antidoto, si se junctim legeretur. » Hæc ille.

Utriusque judicio assentitur Bellarminus in libro de Ecclesiasticis Scriptoribus, in quo eminentissimus et eruditissimus auctor hoc ipsum opus semipelagianum potius quam sancto Prospero tribuendum esse iudicavit. Auctor quoque novæ Bibliothecæ Scriptorum Ecclesiasticorum, parte II tomi tertii, eadem fere quæ supra in poematis parente arguens, hæc præcise esse notat quæ Prosper impugnavit, tam in suo contra Ingratis poemate, quam in aliis suis operibus. Nec sit supponatur cum auctore Dissertationis in Opera sancti Prosperi hunc quædam sancti Augustini doctrinæ emolumenta quæsisse, ullatenus verosimile esse contendit, eo usque tantum virum declinatorem fuisse, ut quod alias totis viribus impugnavit, scriptorum priorum velut oblitus, hic imprudenter propugnaret.

Atque ut lectores non lateat quæ potissimum loca eo in opere supra dictis displicerint, id observatum ab editione Lovaniensi et deinceps, ut duplici virgula in margine apposita signarentur quæ reprehensionem mererentur; quod et nos pariter observandum duximus. Et licet, ex benigniori quorundam sententia in hunc librum, hæc et alia istiusmodi per opus de Providentia Dei respersa, ex parte saltem ad catholici sensus normam aptari queant; vix tamen omnia (ex Antelmii iudicio (Dissert. 9 de Ver. Oper. SS. PP. Leonis et Prosperi) ad Prosperianos conceptus congruenter reducentur. Quia de arbitrii naturali possibilitate, et de virtutum residuo post peccatum semine, aliter interdum mentem suam aperire studuit sanctus Aquitanus noster.

Hinc factum est ut alius a Prospero auctor huic operi a nonnullis quaereretur. Quos inter Henricus Norisius lib. II Historiæ Pelagianæ cap. 13, Hilarium Arelatensem hujus carminis auctorem esse suspicatus est, cum illud semipelagianum esse pateat. Quod si tam aperte pateret quam putat vir doctus, magis hæc illi suspicio ableganda foret, cum Hilarius e contra nullo ex probato testimonio ad semipelagianorum partes transisse convincatur, ut demonstravit alius Antelmus in *Lirinensium secretis.*

Ad investigandum porro carminis hujus auctorem quod attinet, nihil ultra ex Gennadio scriptorum sui temporis recensitore pro Hilario suspicari datur. Quippe qui postquam de eodem in Catalogo cap. 69 ait, Absque personarum acceptationibus omnibus castigationem ingressit, ut præfert mss. codex Biblioth. Benedictinæ Sancti Germani Prætextati ante annos mille in membrana exaratus; cum alii tam editi quam mss. habeant, Sine personarum exceptione et acceptatione omnibus castigatum opus prædicationis ingressit; quæ sensum adeo clarum non reddunt, et minus consequentibus cohærent; post ista, inquam, relata, non nisi aliqua et parva tantum Hilarium edidisse refert Massiliensis presbyter, ex quibus, quæ illi præcipua est, sancti Honorati Arelatensis Vita dumtaxat recensetur. Quod vero alter Honoratus, Massiliensis scilicet, in Hilarii Vita, præter multa præclara copioseque relicta ingenii monumenta, composuisse testatur etiam versus tantis ardentis, hoc præconium illius de Providentia versibus congruenter aptari posse censet supradictus Antelmus; et si forsitan (subdit ille) divinæ tam obivium non esset cur Gennadius illorum mentionem non fecisset, si tam eorum sensa quam auctorem semipelagianum aperte cognovisset. Idem tamen doctissimus censor monet, hæc carmina in nonnullis caute esse legenda, viro tamen pio ac erudito, et Hilario haud impari non esse indigna; cum, his paucis dæmptis, sentiat ut Prosper anonymus iste, in quo sensus et verba Prospero familiaria, elocutionesque Prosperianis similes observat.